

Asexuál, kdo? Konstrukce identity asexuálních lidí v české společnosti*

NELA ANDRESOVÁ**

Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova, Praha

Asexual, Who? Construction of the Identity of Asexuals in the Czech Society

Abstract: This article deals with the construction of the identity of asexuals in Czech society. The author focuses on coming out and feelings of stigmatisation, relationships and intimacy, the the perceived existence of a separate asexual community, and the visibility of asexuals in society. In this research, a qualitative study was carried out among among people who identify as asexuals. The aim of the analysis was to determine how asexual people construct their social identity. People often do not know the meaning of the term 'asexuality' and this can result in the social stigmatisation of asexuals. In some respects, asexual people are similar to other sexual minorities, but not all of them feel they are a part of the LGBT+ community. The study's participants shared the view that Czech asexual people are invisible in Czech society. They form networks through the internet forum *asexual.cz*, but they do not form a separate community or a social movement and they still remain socially invisible. Approaching asexuality as a separate category of sexual identity is key for them to understand how they differ from others and for them to communicate with other people. They also regard education on asexuality as a way of promoting the public understanding and de-stigmatisation of asexuality in Czech society.

Keywords: asexuality, sexual identity, sexual minority, stigmatization

Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 2024, Vol. 60, No. 5: 459–479

<https://doi.org/10.13060/csr.2023.038>

---

* Tento výstup vznikl v rámci projektu Specifického vysokoškolského výzkumu 260 728 řešeného na Institutu sociologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy.

** Veškerou korespondenci posílejte na adresu: Mgr. Nela Andresová, Institut sociologických studií, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova, U Kříže 661/8, 158 00, Praha 5 – Jinonice, e-mail: n.andresova@gmail.com.

© Autorka, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., 2024

Tento článek je publikován v režimu tzv. otevřeného přístupu k vědeckým informacím (Open Access), který je distribuován pod licencí Creative Commons CC BY-NC 4.0.

Úvod

O sexu se obvykle mluví jako o něčem běžném, přirozeném, po čem všichni touží. Zvěřina a Malina tvrdí, že v lidské sexuální motivaci jsou prvky pudového chování: „... tato subjektivně pocíťovaná pudová naléhavost, tak důvěrně známá každému člověku, dala nepochybně vzniknout různým interpretacím sexuální motivace jako mocného vnitřního energetického zdroje.“ (Zvěřina a Malina, 2002, s. 31) „Sexuální rozkoš je prokazatelně vrcholem všech libých zážitků. Vlastně je to určitý vzor, jímž se nezřídka měří všechny ostatní zážitky.“ (Bauman, 2004, s. 263) Pudová naléhavost však nemusí být důvěrně známá každému z nás a sexuální rozkoš není pro každého vrcholem libých zážitků. Asexuální lidé jsou sexuální menšinou, která čelí nepochopení blízkými lidmi a mnohdy i odbornou veřejností. Od LGBT komunity se odlišují svou neviditelností ve veřejném prostoru. Laická společnost často pojem *asexualita* nezná. Kdo jsou tedy asexuální lidé a co pro ně samotné znamená být asexuální?

V České republice je výzkum asexuality v rámci sociálních věd teprve v počátcích. Odborně se jí dosud věnoval především psycholog Lukáš Sedláček v článku „Asexualita v kontextu genderových stereotypů a očekávání“ (Sedláček, 2009), ve kterém představuje asexualitu z lékařského hlediska v procesu diagnostiky mužů a žen. Dále se zabýval tím, jak asexuální lidé nahlíží na genderovou identitu sebe i ostatních. Tato práce rozvádí téma o další oblasti života asexuálních lidí a odpovídá na otázku, jak asexuální lidé konstruují svou sociální identitu. Po identitě pátráme, pokud se cítíme neúplně, nejistě. „Identita není člověku dána, je třeba ji hledat a životní proces je vlastně sledem takových hledání.“ (Bauman, 2002, s. 28–29) Hledání vlastní asexuální identity je pro dotyčné jedince nutné, jinak se cítí ztraceni a nerozumí sami sobě.

Současný stav poznání v oblasti asexuality

Podle největší internetové sítě sdružující asexuály a asexuálky AVEN (Asexuality Visibility Education Network) je asexuál „osoba, která nezažívá sexuální přitažlivost“ (AVEN, n.d.). S touto definicí také pracuje většina odborné literatury, která se tématem zabývá. Už definování pojmu však skýtá problém: Bogaert tuto definici zmírňuje a mezi asexuální lidi řadí také ty, kteří cítí sníženou sexuální přitažlivost (Bogaert, 2012, s. 16). Snížená nebo neexistující sexuální přitažlivost k druhým však neznamená absenci sexuální touhy. Nejedná se tímto automaticky o jedince se sexuální dysfunkcí, bez libida ani lidi v celibátu. Uvedené charakteristiky nejsou definičním znakem asexuality. Pro lepší specifikaci toho, co asexualita znamená a neznamená, je nutné zmínit, že absence sexuální přitažlivosti automaticky nezahrnuje i neexistenci romantické přitažlivosti. Jinými slovy asexuál nemusí být zároveň i aromantik. Aromantici nemají zájem o vztah na romantické úrovni, necítí romantickou přitažlivost, tedy zamilovanost (Bogaert, 2015, s. 365). Asexuální lidé o partnerské vztahy zájem mají – pokud nejsou zároveň aromantiky. Jedná se v tom případě o heteroromantické, homoromantické apod. asexuály.

Asexualita znamená žádnou nebo sníženou sexuální přitažlivost vůči druhým. Nejedná se tedy o striktně vymezenou hranici, protože snížená sexuální přitažlivost může představovat mnohé. Asexualita je zastřešujícím pojmem pro některé „podkategorie“ asexuality, mezi které patří demisexualita a gray-A (Decker, 2014, s. 49). Gray-A neboli šedá zóna mezi asexualitou a ne-aseexualitou znamená, že jedinci ojedinele cítí sexuální přitažlivost nebo cítí sníženou sexuální přitažlivost, často ale mají blíže k asexuálům a od svých vztahů neočekávají nic sexuálního. Demisexuala nikdo sexuálně nepřitahuje, dokud s druhým člověkem nenaváže dostatečně silné citové pouto. Necítí nikdy primární sexuální přitažlivost, tedy okamžitou přitažlivost u cizího člověka, kterého zrovna potkal. Je pak schopen až sekundární sexuální přitažlivosti po tom, co s druhým člověkem vybudoval emocionální pouto (Decker, s. 50).

Pryzbylo tvrdí, že sex a sexualitu je nutné vnímat jako svázané, ale oddělené koncepty. Svázané, protože sexuální touha je základem systému sexuality, a oddělené, jelikož přestože je asexualita definována žádnou nebo nízkou sexuální přitažlivostí k druhým, není možné ji formulovat mimo parametry sexuality (Pryzbylo, 2019, s. 6). Pryzbylo zmiňuje v souvislosti s asexualitou „asexfobii“, tedy předsudky ohledně asexuálních lidí, na základě kterých jsou některými osobami vnímáni jako méně lidské. Asexuální lidé jsou konfrontováni narativy, které popírají existenci asexuality. K tomu se vážou i dotěrné otázky ohledně jejich těla a sexuálního života (Pryzbylo, s. 8). Katz se věnuje historii pojmu heterosexuality a homosexuality. Zmiňuje, že heterosexualita musela nejdříve vzniknout jako sociální konstrukt, aby se vůči ní mohly jiné sexuality následně vymezovat (Katz, 2013, s. 4). Heterosexualita byla vždy nadčasová a nebyla nijak zpochybňována. Neheterosexuální tužby a chování každopádně existovaly i před vznikem této terminologie. Člověk se ale nechová sexuálně tak, jak se mu zachce bez ohledu na sociální normu prostředí, ve kterém žije. Sexuální chování je významně ovlivněno kulturou a jejím vývojem v čase. „Teprve když přestaneme předpokládat neměnnou esenci heterosexuality, začneme zkoumat plnou škálu sexuálních emocí a chování.“ (Katz, s. 10) Důležité především je, jak člověk hodnotí sám sebe. V rámci sociální normy vnímá a hodnotí, jestli zapadá do dané normy – pokud ne a jeho sexuální touhy jsou abnormální, cítí, že je s ním něco jinak. Onu jinakost pak sám může interpretovat tak, že je s ním něco špatně. Člověk touží po sociální konformitě, která je dána normou kultury, ve které žije (Tiefer, 1995, s. 14). To je tím, co může stát za skrýváním příslušnosti k sexuální menšině, tedy i k asexualitě. Nabízí se však otázka, kdo a na základě čeho může některé aspekty lidské sexuality určit za abnormální, za nemoc? Může být právě nezájem o sex nemocí? Vyhýbat se sexuálním aktivitám je považováno za nepochopitelné, jako kdyby dotyčný člověk přicházel o zásadní životní zkušenost, kterou jiní lidé vyhledávají. Je tedy otázkou, do jaké míry jsou klinické standardy pro sexualitu založeny na standardech pro zdraví a nemoci a do jaké míry na sociokulturních standardech společnosti, ve které žijeme. Všechny abnormality v sexualitě, se kterými dříve pracovala medicína a psychologie, jsou založeny na deviaci od standardní preference heterosexuálního styku mezi partnery. Homosexualita by pak stále

byla řazena mezi tyto deviace, pokud by nebyla politickými a vědeckými tlaky deklasifikována (Tiefer, s. 13). Přijetí homosexuality však opět není standardem po celém světě a ve všech kulturách. Podobně jako byla deklasifikována homosexualita jako nemoc, mohou být takto vyškrtнутy i jiné abnormality v sexualitě, protože je patrné, že chápání lidské sexuality není neměnné.

Asexualita může být pojímána jako zvnitřnělá identita i jako vnucené stigma. Především byla dlouhou dobu vnímána jako konstrukce abnormální. Asexualita hraje různé role v celé řadě diskurzů, které neexistují v úplném odloučení. Přesto ve společnosti stále dominuje myšlenka, že všechny lidské bytosti jsou přirozeně sexuální, proto je asexualita tak obtížně pochopitelná (Kim, 2013, s. 490). V rámci biologického diskurzu Yule et al. (2015) shrnují poznatky z uskutečněných výzkumů, které se týkají asexuality v souvislosti s parafilii, sexuální dysfunkcí a psychiatrickým stavem. Ve svých závěrech dochází k tvrzení, že asexualita není následkem ničeho ze zmíněných. Asexuální lidé mají sexuální fantazie, ve kterých však často nefigurují. Jejich vzrušivost po sledování erotických filmů se významně neliší od allosexuálů¹ (Yule, s. 120–123). Autoři přesto uvádějí, že byl zaznamenán vztah mezi asexualitou a schizoidní poruchou osobnosti, Aspergerovým syndromem a autismem, přičemž ovšem není tento jev nijak detailně objasňován. Mnohými odborníky je ale stále asexualita odmítána jako něco patologického (Fafejta, 2016, s. 182). Asexuální lidé však nemají zájem o léčbu, nechtějí se svým stavem jakkoli pomoci, protože necítí, že by bylo co řešit. Jak uvádí Sedláček: „Význam asexuality jako pojmu je tak zásadně odlišný v závislosti na tom, zda se pohybujeme ve sférách aktivismu či ve sférách vědy. Tam, kde aktivismus touží po nové sexuální orientaci či identitě, psychologie mluví o nemocích, dysfunkcích a poruchách.“ (Sedláček, 2009, s. 108) Být „sexuální“ pro majoritní společnost znamená „normální“. S tím se ale asexuální lidé neztotožňují. Svou odlišnost někteří vnímají jako zdroj své hrdosti. Touha neúčastnit se sexuálních praktik neuzavírá vnitřní cestu ke smyslnosti, intimitě a potěšení (Kim, 2013, s. 480). Převažující sociální norma předpokládá, že každý člověk má zájem o sexuální život. Pokud nežije sexuálním životem, není jeho život vnímán jako plnohodnotný. Asexuální lidé se pak mohou dostávat do nepříjemných situací se svou rodinou, přáteli a okolím, kteří pro ně nemají porozumění. Jsou tlačeni k normě navázat partnerský vztah, který zahrnuje sex, a v souvislosti s tím zplodit potomky. Na základě tohoto vymezování se vůči normě vzniká budování jejich asexuální identity (Fafejta, 2016, s. 183).

Goffman (2003) uvádí, že to, co je pro jednoho stigmatem, nemusí být stigmatem pro jiného. Obzvlášť u druhu stigmatu, které se váže na individuální charakter osoby. Příslušnost k sexuální menšině je toho typickým příkladem. Stigma je klíčové pro identitu jedince a tím i pro jeho životní situaci. Může mít pro člověka diskreditující charakter, pokud prostoupí v jeho identitu. Stigma jedincův život změnit nejen v souvislosti s uvědoměním si vlastní odlišnosti, ale také ve

---

¹ Allosexuál je každý, kdo se nedefinuje jako asexuál.

vztahu k druhým – tedy v souvislosti s tím, jak ho druzí lidé vnímají. Stigma dostává jedince do rozpolcenosti – na jednu stranu se cítí být člověkem jako všichni ostatní, zároveň si ale uvědomuje svou odlišnost. Identita stigmatizovaného stojí mimo společenskou normu, jedná se o formu deviace. Jedinec prochází tzv. *passing* procesem. V rámci něho přijímá své stigma, které pro něho přestává být diskreditující. Jde o zásadní přechod v procesu *coming outu*, kdy se jedinec se svou odlišností sžívá. Kitsuse reaguje na Goffmanovu teorii a v roce 1980 vznáší koncept terciární deviace². Ten přehodnocuje předpoklady o tom, jak stigmatizovaní jedinci nakládají se svým stigmatem, tedy jak se přizpůsobují své situaci. Kitsuse definuje terciární deviaci jako odmítnutí negativního pojetí své odlišnosti a transformování této odlišnosti do pozitivního pojetí vlastní identity. Člověk je tedy konfrontován s negativními aspekty své odlišnosti, které však nepřijímá za své (Kitsuse in Gottschalk, 2020, s. 8–9). Tyto koncepty jsou klíčové pro pochopení asexuálních lidí, kteří jsou konfrontováni s nepochopením své odlišnosti od majoritní společnosti.

Asexualita se jeví být složitě pochopitelná a mající celou škálu podob. Na základě toho je cílem textu objasnit, jak asexuální lidé chápou, co to znamená být asexuální, a jak sami konstruují svou sociální identitu.

Metodologie a charakteristika výzkumného vzorku

Pro účely výzkumu byly provedeny polostrukturované rozhovory s lidmi, kteří se identifikují jako asexuální. Polostrukturovaný rozhovor je typický tím, že má závazné tematické schéma, je však možné otázky pokládat v různém pořadí podle dynamiky konkrétního rozhovoru. Polostrukturovaný rozhovor má dané jádro interview, které tvoří minimum otázek, na něž je nutné získat odpověď. Vytváří to jistotu alespoň základního objemu informací, které je třeba zjistit od informantů pro následnou analýzu. Dále jsou pak otázky doplněny o návazné otázky podle situace (Miovský, 2006, s. 150–161). Ve svém výzkumu jsem měla předem stanovené otázky, na které jsem od všech získala odpověď. Dále jsem měla připravených několik podotázek – očekávala jsem rozdílné životní situace participantů, proto jsem byla připravena na nutnost upřesnění v některých momentech. Pořadí otázek jsem přizpůsobila průběhu rozhovoru s tím, že nejcitlivější otázky, které se týkají sexuálních zkušeností, jsem pokládala většinou ke konci rozhovoru.

Výjimku tvořil jeden z participantů, s nímž proběhl rozhovor přes e-mail. Bylo tak učiněno z důvodu logisticky náročné cesty a také pro triangulaci dat. Rozhovor přes e-mail je výhodné použít právě pro jednoduchost sběru dat a možnost využití kontaktu s participanty z těžko dostupných oblastí. Zároveň jsou

² Navazuje na koncept primární a sekundární deviace. Primární deviace se vztahuje k porušování pravidel, sekundární je reakcí na již přidělenou nálepku devianta, která k porušení pravidel následně vede.

e-mailové rozhovory vhodné i pro ty, kteří se stydí nebo se při rozhovorech tváří v tvář hůře vyjadřují (Meho, 2006, s. 1288). Se zmíněným participantem proběhl rozhovor tak, že jsem mu poslala seznam otázek, na které mi zpětně poslal odpovědi. Následně jsem se doptávala na další otázky a nejasnosti v návazných e-mailech. Podobně proběhla e-mailová konverzace i s některými dalšími participanty po uskutečnění rozhovoru pro doplnění vybraného tématu. Tato následná komunikace byla iniciována částečně z mé i z jejich strany.

Rozhovory byly se svolením participantů nahrávány a následně přepsány do textové podoby. Jako metoda analýzy dat byla zvolena tematická analýza. Jedná se o kvalitativní metodu zkoumání dokumentů, která hledá výrazy a jejich významy a souvislosti. Sleduje výrazy, které se vážou ke konkrétnímu tématu, a mezi nimi vytváří abstraktní konstrukci (Ryan a Bernard, 2003, s. 85). Tematická analýza zahrnuje několik kroků: nejprve objevování témat a kódů, což je důležitý krok pro popis, komparaci a explanaci. Dalším krokem je rozhodnutí o tom, která témata jsou pro danou práci podstatná. Následuje práce se zúženým počtem hlavních témat a budování hierarchie témat a kódů a nakonec propojení tematických kategorií do uceleného teoretického modelu (Clarke a Braun, 2013, s. 3352–3354; Ryan a Bernard, 2003, s. 85). V případě tohoto výzkumu jsem postupovala podle daných kroků. S určitou představou o možných tématech a struktuře jsem do terénu již vstupovala, posléze byla však měněna a doplňována na základě analýzy. Data byla dále zpracována pomocí softwaru na analýzu kvalitativních dat NVivo, díky němuž jsem označovala kódy v textu přímo v programu. Poté jsem kódy přiřadila do tematických kategorií.

Většina participantů byla rekrutována přes webové fórum asexual.cz, na které jsem umístila výzvu k zapojení do výzkumu. Další dva participanty jsem získala přes kontaktní osobu. I tito participanté splňují podmínky sebeidentifikace jako asexuála či asexuálky, zároveň jsou registrováni na fóru asexual.cz a mají s jeho fungováním zkušenost. V době realizace rozhovoru ho však již aktivně nevyužívali. Tímto doplňujícím způsobem výběru jsem chtěla docílit získání názorů i těch, kteří se na daném webovém fóru aktuálně nepohybují a nepřipojili se do výzkumu ze své prvotní iniciativy, ale až po přímém oslovení. Nejedná se tedy přímo o analýzu aktuálních uživatelů tohoto fóra.

Fórum asexual.cz (n.d.), česká odnož AVENu, bylo pro moji práci naprosto stěžejní a stalo se mým terénním polem pro výzkum. Jednalo se zároveň o alternativní zdroj informací o asexualitě přímo od asexuálních lidí, což považuji za zásadní doplnění informací k odborné literatuře. Fórum je největší síť sdružující asexuály a asexuálky v českém prostředí.³

Na daném fóru si uživatel může nastavit svůj profil. Kromě sociodemografických, povahových a zájmových informací uživatel nastavuje také svou sexuální

---

³ Existují i další online prostory, jako např. facebookové skupiny, které sdružují asexuální osoby, fórum asexual.cz však v této oblasti stále dominuje.

Tabulka 1. Přehledová biografie participantů

Participant 1 – Adam, 31 let, nezadaný, asexuál a aromantik. Nikdy neměl sex, nebyl v partnerském vztahu ani to do budoucna nezamýšlí.

Participantka 2 – Bára, 28 let, nezadaná, asexuálka a aromantička. Nikdy neměla sex, nebyla v partnerském vztahu ani to do budoucna nezamýšlí. Přemýšlí ale nad soužitím s mužem ve vztahu založeném na přátelství.

Participant 3 – Cyril, 50 let, nezadaný, asexuál a aromantik. Nikdy neměl sex, nebyl v partnerském vztahu ani to do budoucna nezamýšlí.

Participantka 4 – Dana, 24 let, nezadaná, gray-A, abrosexuálka. Aktuálně se identifikuje jako asexuálka, vzhledem k abrosexualitě to ale není trvalý stav. Pohybuje se v šedé zóně mezi asexualitou a bisexualitou. V minulosti udržovala dva vztahy na dálku, sex nikdy neměla. Vzhledem ke své fluidní sexualitě nemá do budoucna jasnou představu o vztazích a sexu.

Participantka 5 – Erika, 20 let, nezadaná, asexuálka a aromantička. Nikdy neměla sex, nebyla v partnerském vztahu ani to do budoucna nezamýšlí.

Participant 6 – Filip, 31 let, nezadaný, asexuál. Nikdy neměl sex, nebyl v partnerském vztahu, ale do budoucna by si přál partnerské soužití bez sexu s asexuálkou.

Participantka 7 – Gabriela, 26 let, nezadaná, asexuálka. Nikdy neměla sex, nebyla v partnerském vztahu, ale do budoucna si chce najít asexuálního partnera a udržovat vztah bez sexu.

Participantka 8 – Helena, 23 let, nezadaná, asexuálka. V minulosti byla ve vztahu s partnerem, který nebyl asexuál, a jako jediná z participantek má zkušenosti se sexem. Zároveň byl sex také důvodem k rozchodu. Na fóru si našla asexuálního partnera, se kterým se později rozešli. Nadále hodlá využívat fórum k navazování partnerských vztahů.

Participant 9 – Igor, cca 45 let, rozvedený, asexuál. Jako jediný z participantů má nejen zkušenosti se sexem, ale i s rodinným životem. Má syna a v době konání rozhovoru zrovna procházel rozvodem, jehož příčinou byla právě Igorova asexualita. Do budoucna si chce najít asexuálního partnerku.

Participantka 10 – Julie, 36 let, nezadaná, asexuálka a aromantička. Nikdy neměla sex, nebyla v partnerském vztahu ani to do budoucna nezamýšlí. Ze všech participantů se nejvíce zajímá o asexuály v konceptu LGBT+ komunity, orientuje se v zahraničních fórech a aktivně se o asexuální „komunitu“ zajímá.

Participant 11 – Karel, 26 let, ve vztahu, demisexuál. Svoji aktuální i bývalou partnerku si našel na fóru, předtím ve vztahu nebyl. Sex nikdy neměl, ale do budoucna ho nevylučuje.

---

orientaci⁴ z nabídky: nejistá/žádná/asexuální/heterosexuální/homosexuální/bisexuální/demisexuální. Fórum tedy není striktně vymezeno jen pro asexuální lidi a nechává prostor lidem jiné sexuality a těm, kteří ohledně své sexuální identity nemají jasno. V dalších částech je možné zadat, koho uživatel hledá – pokud tedy hledá a má v plánu se na fóru seznamovat. Další specifickou část tvoří otázka na to, jaké interakce s partnerem či partnerkou je uživatel schopen si představit. Z nabídky *multiple-choice* je na výběr: nic, objímání, pusinkování, občasný polibek, líbání, hlazení po tváři a na těle, hlazení v intimních místech, ostatní aktivity vyjma soulože, soulož, neobvyklé sexuální aktivity. Daný seznam poukazuje na velkou variabilitu přístupu k intimitě mezi asexuálními lidmi. Pro ty, kteří se chtějí na fóru seznámit a navázat třeba i partnerské vztahy, je vyplněný profil klíčový pro specifikaci toho, co od vztahu chtějí a nechtějí. Jak je dále v analytické části uvedeno, asexuální lidé tohoto fóra pro seznamování s potenciálními partnery skutečně využívají.

Pro lepší orientaci v následné analýze uvádím v Tabulce 1 přehledovou biografii participantů vztahující se ke zkoumanému tématu.⁵

Svá zjištění jsem rozdělila do několika tematických okruhů, které v práci postupně rozvádím. Na základě kódování jsem ve výpovědích participantů identifikovala pět klíčových tematických okruhů, které se týkají:

1. vnitřního a vnějšího *coming outu*, péče psychologů a dalších odborníků,
2. zkušeností a zájmu o partnerský život, sex a intimitu,
3. sociálních vztahů asexuálů,
4. viditelnosti asexuálů ve veřejném prostoru.

V první části analýzy se nejprve věnuji tomu, jak se participanté dopracovali k přijetí sebe sama jako asexuála či asexuálky. V souvislosti s tím často navštívili psychologa nebo jiného odborníka, proto se zaměřuji i na tuto oblast. Dále se věnuji tomu, jak prožívali *coming out* před svými přáteli a příbuznými a jak na tuto informaci jejich blízcí reagovali.

Druhá analytická část se věnuje sexualitě. Sex je obvykle vnímán jako přirozená součást partnerského života. Asexuální lidé však sexuální aktivity s jinými lidmi nevyhledávají. Zajímalo mě tedy, jaké jsou jejich partnerské vztahy, pokud nějaké vedou. Dále bylo zjišťováno, jak se staví k budování rodiny a možnosti mít děti.

⁴ Asexualita je dle tohoto webu považována za samostatnou sexuální orientaci.

⁵ V následující části práce budu v souvislosti se sebeidentifikací participantů pracovat s pojmy asexuál, aromantik, abrosexuál, demisexuál, gray-A a bisexuál. Participanté svoji sexualitu definují přímo tak, jak je v práci uvedeno, jedná se tedy o emický přístup. Rozdíl je pak u aromantiků – z uvedených pěti jedinců se tak přímo identifikuje jenom Cyril a Julie. Erika se k tomuto označení také přiklání, není si jím však plně jistá. Adam a Bára o aromantičnost nikdy neuvažovali, dle jejich výpovědí je patrné, že tento koncept neznají a spadá pro ně pod význam asexuality. Mezi aromantiky jsem je tedy zařadila z důvodu jejich postojů k partnerským vztahům a romantické lásce.

V další části analýzy se zaměřuji nejprve na aktivitu respondentů na fóru asexual.cz (co pro ně představuje, jakým je zdrojem informací), na jejich síťování a interakce s dalšími uživateli. Věnuji se také vnímání komunity asexuálních lidí v České republice, tedy jestli podle nich vůbec existuje, případně co pro ně v životě představuje. V souvislosti s komunitou se dále zaměřuji na jejich pocit sounáležitosti s LGBT+.

Na závěr jsem se věnovala tomu, jak se asexuální lidé cítí být viditelní ve společnosti. Zajímalo mě, jak vnímají medializaci asexuality, jestli vidí nějaké možnosti osvěty společnosti do budoucna a jak by toho podle nich mohlo být dosaženo.

Cílem výzkumu je odpovědět na otázku: „Jak asexuální lidé konstruují svou sociální identitu?“

Coming out a pocity stigmatizace

Pro všechny participanty byl hlavním zdrojem zjišťování informací o asexualitě internet. Buď narazili na pojem náhodně a následně se s ním sžili, nebo záměrně pomocí internetu vyhledávali svoje odlišnosti a tak se dopátrali k asexualitě. Obě cesty vedly k založení profilu na fóru asexual.cz. Sdíleným pocitem mezi participanty bylo i to, že si během dospívání všímali, jak jejich vrstevníci začínají navazovat intimní vztahy, o které oni sami neměli zájem. Pro některé to bylo impulsem pro hledání informací o tom, co je s nimi jinak, jiní to dál aktivně neřešili.

Psychologická a lékařská péče

V souvislosti s uvědoměním si své sexuality se jako důležitý faktor ukázal být i věk. Mezi nejstarší účastníky výzkumu patří Cyril (50 let) a Igor (cca 45 let). Oba dospívali za socialismu a toto období pro ně nebylo jednoduché. Oba uvádějí, že za dob jejich mládí nebylo ostatními dobře přijímáno, když byl někdo jiný a vybočoval. Platilo, že „všichni kluci chtějí holky“, tedy problém nebyl jen v případě homosexuality, ale i pokud člověk nechtěl vůbec nikoho. Socialistický režim nijak výrazně neútočil na neheterosexuální menšiny, zároveň je však ani nepodporoval. Obával se narušení heteronormativního řádu a nepodporoval jakékoli projevy individualismu (Havelková a Oates-Indruchová, 2015, s. 243–245, 279). Gayové a lesby běžně vstupovali do manželství. Dokonce k tomu byli často sexuology vybízeni, protože homosexualita a manželství byly podle nich dohromady kompatibilní (Havelková a Oates-Indruchová, s. 276). Sexuologové do značné míry fungovali podle toho, jak si socialistický řád přál. Zároveň měly sexuologické ordinace významný vliv v tom, že se v podstatě staly prvními LGBT kluby v zemi (Havelková a Oates-Indruchová, s. 243–245, 279). O tom, jak žili asexuální lidé, žádné zmínky v literárních pramenech nejsou. Dá se jen předpokládat, že svoji

situaci řešili obdobně jako gayové a lesby – volili tedy mezi samotou a vstupem do manželství.

Igor také zmiňuje, že na fóru jsou převážně mladí lidé okolo 18–25 let. Vzhledem k tomu, že všichni participanté zmiňují, že pro ně při hledání informací o asexualitě byl zdrojem informací internet, je důležité brát v potaz, že Cyril a Igor tuto možnost během mládí neměli. Igor se tedy oženil, protože to považoval za jediný společensky uznávaný vzorec života. Cyril se kamarádlil s muži, kteří dlouho nemohli najít tu pravou partnerku. Přece jen se ale nakonec oženili a Cyril v této situaci zůstal sám. Po revoluci, kdy se začalo o sexualitě více veřejně mluvit, se rozhodl hledat pomoc u psychologů a sexuologů. Neznalost pojmu asexualita Cyrilovi i Igorovi v mládí podstatně ztěžovala život. Pojem neznali jak oni sami, tak i veřejnost. Většina participantů má nějakou zkušenost s péčí psychologa, ne však nutně kvůli své sexualitě. Někteří nemají zkušenost vlastní, ale zprostředkovanou od jiných uživatelů fóra. V naprosté většině případů je negativní. Jsou toho názoru, že psychologové dostatečně neznají samotný pojem asexualita, neumějí s ním pracovat, tedy ani dostatečně dobře poradit. Klienty odbývají, nerozumí jim, nepřijímají, že asexualita existuje apod. Jsou však i výjimky, například Julie má pozitivní zkušenost. Uvádí však, že ani její terapeut pravděpodobně o asexualitě nikdy neslyšel. Úspěšnost této terapie vidí v tom, že na samém začátku nepoužila nálepku „asexuálka“, kterou podle ní psychologové nemají rádi. Naději spatřuje u psychologů, kteří se zaměřují na LGBT klientelu. Úplně opačný zážitek má Cyril, a to se sexuoložkou:

Psycholog i sexuolog byl, ne jeden. Byl jsem u sexuologa v devadesátých, když byl ten boom, tak jsem byl u sexuologa v domněnání, že pomalejc dospívám než ostatní, mně se zdálo, že všichni jsou takoví alfasamci, že už jim rostou fousy a takový, a já si připadal jako ušlápnutej, uskrípnutej, takže jsem byl u tehdejších sexuologických kapacit. Byl jsem u jedny sexuologické capacity a ta mi samozřejmě při vyšetření vynadala, že jsem úplně normální, s tím mě odeslala pryč, že mám začít okamžitě souložit, což mi udělalo strašnou „radost“, protože s takovou depresí jsem nikdy od sexuologa nečekal, že odejdu. (Cyril)

S jinou situací se zase setkal Igor, který navštívil psychologa během rozvodu s manželkou. Uvádí, že vyhledal odborníka, protože si myslel, že trpí schizoidní nebo bipolární poruchou osobnosti. Podobně jako Julie předpokládal, že trpí nějakou psychickou poruchou. Nakonec mu došlo, že jeho stav vyvolává sex s manželkou nebo jakýkoli flirt či sexuální napětí s kýmkoli. Když si Igor a Julie uvědomili svoji asexualitu, obavy z toho, že mají psychickou poruchu, hned přeshly.

Tedka jsem koukal zrovna na tom fóru, tam nějaký člověk psal, že to má podobný, a píše tam, že měl podobný pocity, že mu přijde, že je schizoid nebo sociofob nebo autista..., ale ono to je opačně, ono to jenom, je to obrácené, že když vím, že tam není ten tlak, tak se ze mě ten autista nestává. (Igor)

Po uvědomění si asexuality u Igora a Julie tyto obavy o psychické poruše hned přešly. Z rozhovorů ale vyplývá, že se mezi asexuálními lidmi vyskytují lidé se schizoidní poruchou osobnosti, sociální fobií nebo Aspergerovým syndromem. Participantí sami zmiňovali, že se s takovými lidmi na fóru často setkávají, a toto téma diskutují. V mém vzorku byli takoví participantí dva – konkrétně Adam a Filip. Adam toto téma také řešil u psychologa. Zajímalo ho, jak spolu asexualita a sociální fobie souvisejí, ovšem jasné odpovědi se mu nedostalo. Sám si však nedokáže vztah s partnerkou představit. Další účastníci výzkumu uvádějí, že hodně těchto lidí na fóru potkávají. Karel a Helena si dokonce našli na fóru partnery s Aspergerovým syndromem. Participantí výzkumu si uvědomují svoji odlišnost a s ní spojené společenské stigma, které se projevuje nejen v kontaktu s jejich sociálním okolím, ale i s lékaři či psychology. Stigmatizovaný člověk v životě běžně usiluje o to, aby jeho odlišnost byla lidmi přijímána do takové míry, že ji přestanou vnímat. Pokud však odlišnost není na první pohled patrná, jedinec se dostane do situace, kdy neví, koho kdy informovat (Goffmann, 2003, s. 54–55). Pro ty, kteří se o svém stigmatu dozvídají až v pozdějším věku, je těžké najít svou novou identitu a přijmout ji. Už ví, co je normální a co je stigmatizované (Goffman, s. 46). V případě mých participantů nedochází k problémům s přijetím vlastní identity. Naopak pocítují úlevu. Je pro ně však náročné zjistit, čím se vlastně liší, co je předmětem jejich „nenormálnosti“.

Vztahy s blízkými lidmi

Zkušenosti participantů se velmi liší v tom, komu se se svojí asexualitou svěřují. Většina o tom promluvila alespoň s někým ze svých přátel a rodiny nebo to do budoucna plánuje. Obvykle informaci sdělí některým členům rodiny a vybraným přátelům. Participantí tohoto výzkumu jsou především mladí lidé do 30 let. Právě v této věkové kategorii se často zmiňovali o reakcích typu „ještě jsi nepotkal/a toho pravého/tu pravou“ od členů rodiny, kterým se s touto informací svěřili. Platí to i pro ty, u kterých *coming out* v rodinném kruhu neproběhl. I oni dokládají naději především matek, že jednou jejich děti založí rodinu a „všechno bude tak, jak má být“. Nejedná se pochopitelně o nic překvapivého, že rodina předpokládá následování tradičního vzorce života a založení vlastní rodiny. Vyplývá z toho však jisté nepochopení asexuality, znevažování její existence.

Julie prošla *coming outem* před deseti lety, což je nejdéle mezi všemi účastníky výzkumu. Uvádí podobnou reakci rodičů a počáteční nesmíření se s realitou, kterou přijímali postupně. Podle Julie ani není možné, aby druhý člověk porozuměl okamžitě. Bára se svěřila své matce, přesto se jí dostává komentářů a rad ohledně hledání partnerů: „Mamka je taková akční, že se mě třeba ptá na moje kamarády, o kterých ví, že jsou nezadaní, jako jestli bych je nechtěla za manžela.“ (Bára) Karel zmiňuje, že od příbuzných slýchal různé narážky na to, že nemá partnerku, ale nikdo nepátral po tom, proč tomu tak je: „Občas byly takové narážky, jako kdy si najdu holku, klasika, ale nikdo se nezajímal, proč nemám holku,

prostě nějaké narážky na to, že nemám holku.“ (Karel) Podobně tomu bylo i mezi dalšími, kteří se doma s asexualitou nesvěřili.

V kolektivu přátel jsou většinou sdílnější. Především je mezi přáteli běžnější bavit se o svých vztahových a sexuálních zkušenostech. Zároveň je obvyklé srovnávat se s vrstevníky. Jak uvádějí participanté – během dospívání začali pozorovat, že jsou jiní oproti svým kamarádům, kteří začali řešit sex a nabírat zkušenosti. Hecování, aby šli někoho oslovit, bylo také uváděno jako obvyklé mezi kamarády. Podobně jako návrhy na seznámení s někým ze známých. Adam a Filip nemají vůbec zájem se v tomto druhým lidem svěřovat. Podobné debaty o vztazích a o sexu přecházejí a snaží se je ignorovat. Obvykle se ale participanté některým přátelům svěřili a reakce bývaly chápavější než u rodiny. Tuto skutečnost může způsobovat i generační rozdíl. Igor zároveň zmiňuje, že na samotném fóru jsou převážně mladí lidé, v jeho věkové kategorii téměř nikdo. To může být zapříčiněno i tím, že asexuální lidé v jeho věku nevědí, že asexualita existuje. Igor se svými přáteli asexualitu neprobíral, ale do budoucna to plánuje. Obává se však nepochopení z jejich strany:

Myslím, že dvoum to říct můžu, ale že si budou říkat, že si vymýšlím nebo že jo, ty sis teď vymyslel tahák na ženský, abys jako mohl. Ty jim nebudeš říkat, že jsi gay, ale že jsi asexuál, a ony tě budou dobývat. Tipuju takovou reakci. (Igor)

Ti, kteří se již přátelům svěřili, uvádějí, že informaci přijali jejich kamarádi dobře. Některým bylo nutno asexualitu podrobněji objasňovat. Homosexuální přátelé přijímají tuto informaci snáz, protože i oni prošli *coming outem* a rozumí tomu „být jiný“. Nikdo z participantů neuvedl negativní reakci přátel v návaznosti na svůj *coming out*. Příčinou může být i skutečnost, že pojem asexualita jim nemusí být srozumitelný, i když zprvu tvrdí, že mu rozumí.

Je pravda, že jsem to nikomu nepřibližovala, takže je otázkou, jestli si to pak dohledávali. Je pravda, že pár kamarádů řeklo: „Nevím, co to je,“ s tím, že někteří zase řekli: „Jo, jasný, vím, v pohodě,“ a pak přišli s tím, že: „Jak to víš, když jsi nikdy neměla sex s klukem, že na ně nejsi?“ a bylo jasné, že asi neví. (Dana)

Nikdo z participantů necítí ohledně *coming outu* problém, který by jim narušoval vztahy s blízkými. Přestože participanté tvrdí, že přijetí blízkými není negativní, dle jejich odpovědí je patrné, že někteří lidé termínu asexualita vlastně nerozumí.

Tohle jsem řešila se sestřenicí z druhého kolena a s manželem další sestřenice. Máme dost rodinných oslav příbuzenstva a ptají se. Tak tam jsem řekla, že ten sex prostě moc ne, a tam mi doporučovali nějakou tu kinezioložku, to je ta alternativní medicína. (Bára)

Pokud rodina věří, že se jedná o „zaraženou sexualitu“, kterou může změnit kineze, není to přijetí. V této otázce ovšem může jít o dočasný stav, dokud se s in-

formací blízcí nesžíjí. Obzvlášť u rodiny se může jednat o velmi citlivé téma. Goffman mluví v této souvislosti o sociálním stigmatu, které vnímá jako součást identity. Vyjadřuje se právě o stigmatizaci rodinou ohledně sexuální orientace jedince. Na příkladu homosexuality dokládá, že přestože jsou rodinní příslušníci dle převažujícího rodinného diskurzu naší společnosti těmi, kteří by měli být pro člověka největší oporou, často se jim stigmatizovaní nejvíce bojí přiznat pravdu (Goffman, 2003, s. 67–68). Jak bylo uvedeno, nikdo z participantů nepocítil od rodiny vyložené negativní reakci, ale značná část se ohledně své asexualita rodině nesvěřila. Někteří rodiče asexualitu svých dětí nepřijali jako skutečnou. Jak zmiňuje Goffman, svěřit se rodině je často to nejtěžší. *Coming out* a obtíže se svěřením se rodině u asexuálních lidí jsou velmi podobné situaci homosexuálních lidí (Goffman). Rozdílem, který dokládají má data, ale je, že rodiče často nevěří, že jde u jejich dětí o trvalý stav. Tento přístup může pramenit právě z neznalosti pojmu asexualita, která není tolik veřejně známá jako například homosexualita. Rodina pak tedy přesně nerozumí, o co se ve skutečnosti jedná. S konceptem asexuálního života totiž není nijak seznámená, nezná ho z médií, seriálů ani ze svého okolí. Sociální stigma je mezi participanty výzkumu spojeno právě s nepochopením, kterého se jim dostává od blízkých lidí nebo lékařů či psychologů.

Partnerské vztahy a intimita

Asexualita má mnoho podob, a to se projevuje především v přístupu k sexu a partnerským vztahům. Karel a Dana jako jediní tvrdí, že sex do budoucna nevyklučují. Dva participanty, kteří mají zkušenost se sexem, jsou Igor a Helena. Oba žili v partnerském vztahu, takže se v jejich případech nejedná o jednorázovou zkušenost. Igor byl ženatý a jako nejlepší část vztahu uvádí začátek, kdy ještě s partnerkou neměli sex:

... to šlo s tou manželkou, jak jsme si dlouho psali, první rok to bylo nejlepší, ona to taky říkala. Pak se to začalo kazit tím, že jsme začali mít sex, a mně ta romantika se tím jako kazila a přecházela v takový naštvání, rozčilení, negaci, nihilismus, takový záporný věci. Prostě se to přetavovalo v takový ošklivý věci a tím se to postupně kazilo. (Igor)

Gabriela uvádí situace, kdy byla s mužem, a cítila z jeho strany sexuální napětí. Zmiňuje, jak jí tyto momenty vždycky byly nepříjemné:

No, ani jako to nepotřebuju, vůbec mě to nezajímá, nějaký co nejvíc, tak pusinky a takovýhle věci, ale párkrát, když to došlo kousek za to, tak to už se mi nelíbí. (Gabriela)

Hodně se liší životní situace jednotlivých participantů – někteří se do podobné situace s druhým člověkem nikdy nedostali, přesto vědí, že to do budoucna ani

nechtějí.⁶ V souvislosti s partnerskými vztahy je podstatné brát v úvahu, jestli jsou dotyční asexuální nebo i aromantičtí. I aromantičtí lidé ale mohou uvažovat o jistém partnerství, které je založeno na přátelství. Je to tak například v případě Báry. Z jejích slov bylo navíc patrné, že chápe jenom dva typy partnerství: buď založené na přátelství, jaké si ona přeje, nebo vztah se sexem. Vůbec tedy neuvažuje o romantickém vztahu, o zamilovanosti. Určitě ale do budoucna chce žít s mužem v jedné domácnosti a případně mít i rodinu. Zajímalo mě, co v takovémto případě vnímá jako rozdíl mezi partnerstvím a přátelstvím: „Rozdíl vnímám hlavně v přidané hodnotě společného soužití v domácnosti a vzájemné podpory jako u tradičních partnerských vztahů.“ (Bára)

Za přidanou hodnotu takovéhoho soužití považuje především důvěru. Partner je pro ni nejbližší člověk, na kterého se může vždy spolehnout. Partneri si v její vizi společně organizují volný čas a plánují život do budoucnosti. Ostatní participanty výzkumu mohu rozdělit na aromantické asexuály a asexuálky, kteří nemají zájem o žádný vztah, a na asexuální romantiky a romantičky, kteří zájem mají. Zadaným člověkem v době konání rozhovoru byl Karel. Svoji současnou i bývalou partnerku našel právě díky fóru. Podobně i Helena používá fórum k seznamování s muži. Plánuje to i do budoucna. Nevidí totiž jiný způsob. Podobně na situaci nahlíží i Gabriela nebo Filip. Najít partnera nebo partnerku pro ně není snadné a cítí skepsi ohledně šancí na partnerský vztah. Helena na toto téma zmiňuje svoje pocity ohledně ostatních uživatelů fóra: „Já si myslím, že ti lidi jsou hodně smutní, že se bojí, že nikdy nenajdou vztah, a že to hodně prožívají.“ (Helena)

Asexuální lidé mají dle výpovědí mých participantů zájem výhradně o asexuální partnery či partnerky. Kategorii asexualita potřebují proto, aby se mohli jasně vymezit v rámci partnerských vztahů. Právě proto také navazují vztahy v online prostoru, seznamovat se jinými způsoby je podle nich téměř nerealné. Partnerské vztahy jsou pro část asexuálních lidí významným tématem, které přináší do budoucna také velkou nejistotu a obavy.

---

⁶ Jak bylo již zmíněno, asexualita neznamena absenci libida. Většina participantů dokládá, že provozují autoerotiku, výjimku tvoří Erika a Dana, které nikdy necítily potřebu to ani vyzkoušet: „Mě to fyzický vzrušení vlastně vůbec netěší, já z toho nic nemám, je to jako když máš chřipku, taky z toho nic moc nemáš, ale nemůže tomu nikdo zabránit, takže ta fyzická reakce tam je, libido mám, ale prostě není ta přitažlivost.“ (Julie)

Podobně dokládají i ostatní, autoerotice se nevyhýbají, odmítají pouze sex s druhým člověkem. Zajímavostí je, že Helena a Julie preferují homosexuální porno, přestože Helena má zájem o partnerské vztahy, a to s muži: „Já se i podívám na porno, mě to vzruší, ale to je tak všechno, jako můžu masturbovat, ale nechci nic s chlapem, navíc stejně koukám jen na lesbický, protože mi vadí chlapi jako sexuálně.“ (Helena)

Sociální sítě asexuálů

Přátelské vztahy

Z dat vyplývá, že diskusní fórum je v první řadě zdrojem informací o asexualitě, slouží k pročítání cizích příspěvků a objevování témat, která ostatní asexuální lidé řeší. To se ukazuje jako podstatné pro pochopení sebe sama, sžití se s osudem jiných lidí pro pocit, že v tom člověk není sám. Většina pak i přispívá do diskusí na fóru nebo individuálních konverzací v chatu. Participantů uvádějí, že fórum je pro ně způsobem, jak se seznámit s jinými asexuály, a o to mají zájem. Jejich přístup k těmto vztahům se lišil tím, zda je pro ně podstatné udržovat takové vztahy na živo a setkávat se, nebo je stačí ponechat ve virtuálním světě. Jediný, kdo necítí žádnou potřebu přátelení se, je Cyril. Dokládá, že má bohatou síť přátel již z minulosti a teď – v 50 letech – nemá potřebu si hledat nové, zvlášť když se jako asexuál identifikuje teprve krátce. Erika a Adam udržují konverzace s jinými asexuálními lidmi přes chat a nepovažují za nutné tyto lidi potkat na živo. Jak říká Erika:

Potřebuji lidi, kteří to se svou (ne)orientací mají stejně jako já, a potřebuji přátele na živo, ale stačí mi, když jsou to dvě nezávislé skupiny. Další důvod zní, že společná (ne)orientace mi nepřijde jako dostatečný základ pro přátelství – potřebuji toho mít s člověkem společného víc než jen zájem o sex. (Erika)

Mezi participanty ale převažuje názor, že asexuální přátelé jsou pro ně v životě důležití. Jedná se o lidi, kteří mohou pochopit, co prožívají, mají společné problémy, které jiní lidé úplně nepochopí. Takový vztah je pro ně tedy přínosný na základě sdílení svých pocitů. Samozřejmě platí, že asexualita k přátelství nestáčí. Ti, kteří asexuální přátele mají, dokládají, že kromě společné asexuality mají i sdílené zájmy, bez kterých by vztah nemohl existovat. Adam, který má zájem si najít takové přátele, zároveň prezentuje i obavu, že by mohlo dojít k propojení asexuálních a „neasexuálních“ kamarádů:

Co se týká kamarádských vztahů, tak i ty bych rád s někým navázal, hlavně kvůli tomu, že v přítomnosti těchto lidí bych se nemusel přetvařovat nebo si něco vymýšlet apod. Na druhou stranu nevím, jak bych reagoval, kdyby došlo k případnému setkání asexuálních kamarádů a normálních kamarádů. Z toho bych měl trochu obavy. (Adam)

Lidé mají ke své „kategorii odlišnosti“ často rozporuplný vztah. Vědí, že se jedná o skupinu lidí, jíž jsou součástí. Pokud má ale tato skupina i jiné zásadní charakteristiky, mohou mít problém se s ostatními ztotožnit (Goffman, 2003, s. 50). Každý je jiný a asexualita je jen jedním ze společných pojetí k přátelství.

„Komunita“ asexuálů

Téměř všichni participanti si na fóru vytvářejí sítě kontaktů, i když asexual.cz se jako komunitní portál neprezentuje. Mým dalším cílem bylo tedy zjistit, jestli podle nich tato síť vytváří komunitu asexuálních lidí. U této otázky je nutné brát v potaz, že každý může konstruovat termín komunita trochu odlišně podle toho, co konkrétně pro něho představuje. Jejich přístupy se však příliš neliší a názor na existenci komunity v České republice (a na Slovensku) je obdobný. Nejlépe to vystihuje Karel, který říká, že fórum je „něco jako komunita“, jak dále dokládá:

Spíš vnímám ty fóra jako takový způsob, kde se ti lidé můžou najít a zjistit, že v tom nejsou úplně sami, do té doby má člověk pocit, že nikam nezapadá, a pak objeví to fórum a ne, že by se stal vyloženě součástí komunity, ale chodí tam, aby neměl pocit, že je v tom sám. (Karel)

Podobně uvažují i ostatní. Někteří fórum jako komunitu pojmenovávají, jiní ne, ale podstata fóra je pro ně většinou stejná. Je pro ně místem porozumění, kde se mohou propojit, což pro ně má částečně komunitní význam. Jako problém uvádějí, že na fóru je spousta uzavřených introvertních lidí, kteří spíš udržují asexualitu neviditelnou. „Spojuje to ty lidi a vím, že tam občas proběhne nějaké pojdme se sejt, ale furt to nevnímám, jakože by to byla komunita, že bychom se scházeli pravidelně a sdíleli víc.“ (Dana)

Vztah ke komunitě je dán tím, co dotyčnému komunita přináší, kolik toho členy pojí. Důležitá je organizovanost skupiny, která má určitou tradici a je stabilní (Goffman, 2003, s. 50). To se ukazuje u asexuálních lidí jako stěžejní problém. Přesto, že cítí potřebu vzájemného propojení, nebudují stabilní skupinu. Jenkins mluví v souvislosti s komunitou o sociální identitě jedince. Ta je založena na „podobnosti a odlišnosti“. Pro formování sociální identity jsou podstatné obě složky. Identita je tvořena podobností s jinými lidmi, zároveň se ale vymezuje vůči jejich odlišnostem (Jenkins, 2008, s. 20). V rámci lidské kolektivity je podstatným pojítkem s ostatními podobnost, solidarita, pocit sounáležitosti a komunity. Vytváří pocit „my“. Vědět, kdo je kdo, je procesem klasifikace, pouhá odlišnost identitu nevytváří (Jenkins, s. 21–23). Participanti mého výzkumu vzájemnou podobnost cítí, ale ne dostatečně silnou. Jak zmínili Karel a Dana, fórum jim poskytuje podporu a nabízí možnost se propojit. Uživatelé fóra jsou však často uzavření lidé a vazby mezi sebou vytvářet tolik nechtějí. Chybí jim sounáležitost i komunitní cítění. Kolektivní identita je mezi nimi v České republice slabá, což souvisí s jejich neviditelností ve společnosti.

Neviditelnost asexuálů ve veřejném prostoru

Plummer už v roce 2003 zmiňoval internet jako nový veřejný prostor. Jedná se o místo, kde lidé mohou sdílet i citlivá témata. Jde o místo, které nikomu nepatří a dá se kdykoli opustit. Jedinec se nemusí představovat ani odkrývat svoji identitu. Digitální komunikace je nezávislá. Na internetu je mnohem snazší prosazovat do veřejné diskuse citlivá témata, jako je i sexualita (Plummer, 2003, s. 79–82). Veřejný prostor je konstruován tak, že pomáhá vyzdvihovat a řešit témata zájmu. Plummer popisuje kroky, které musí být učiněny, aby konkrétní veřejný prostor vznikl. Především jde o to se někde objevit, otevřít téma. Dále je nutné vytváření identity skrze vyprávění příběhů. Dalším krokem je vytvoření komunity, kde se identity upevňují, a nakonec se vytvoří kultura veřejného problému. Na základě toho vznikají komunity, které jsou spjaté se sociálním hnutím. Podobně je to například s gay a lesbickou menšinou, která se tímto způsobem prosadila (Plummer). K tématu se vyjadřují i Hanckel a Morris, kteří zmiňují, že online prostor nabízí pocit sounáležitosti, místo pro sdílení, ale i případné budování politické participace. *Queer* online komunity mají navíc mentorskou funkci. Zkušenější účastníci pomáhají mladším v pochopení vlastní identity a poskytují jim v tomto ohledu podporu (Hanckel a Morris, 2014). Tyto kroky se ukázaly být zásadní i pro asexuální lidi – před rozšířením internetu byli zcela neviditelní, neexistovalo žádné speciální fórum, neměli kde řešit svoje sdílená témata.

Sloboda jako nástroj zviditelnění gayů a leseb zmiňuje *coming outy* slavných lidí, kteří normalizují homosexualitu a zviditelňují ji svým vlivným postavením (Sloboda, 2010, s. 6). Podobně to vnímá i Gabriela, která vidí možnost osvěty společnosti ohledně asexualitě díky televizi a asexuálním postavám v seriálech. Sama se dozvěděla o asexualitě na internetové diskusi o seriálu Sherlock⁷. V komentářích o seriálu narazila na spekulace, jestli není hlavní postava seriálu asexuální.

Zcela zásadním veřejným prostorem je ale internet. Například AVEN vznikl až díky němu. Tato internetová síť se prezentuje jako komunita s cílem zviditelnění asexualitě ve společnosti a edukace asexuálních lidí i širší společnosti ohledně daného tématu. Česká odnož však tyto ambice nemá, zřizuje fórum, které sdružuje asexuální jedince, vzájemně jim umožňuje se mezi sebou propojit a sdílet své problémy a další témata. Tento portál tedy splňuje určité principy sexuální komunity, avšak s minimálními aktivistickými tendencemi a vstupováním do veřejného prostoru s cílem zviditelnění tématu. Jak zmínila Helena, asexuální lidé by chtěli být více vidět, ale aby pro to nemuseli nic dělat.

Filip, Erika a Igor jsou toho názoru, že dokud tématu někdo nedá odborný rámec, nikdy nebudou asexuální lidé pořádně zviditelněni. Problém podle nich tkví v tom, že se tématu příležitostně věnují převážně lifestyle magazíny a podobně orientované weby. Participant ale necítí, že by to na společnost mělo dostatečně informativní vliv. Pokud by bylo téma v médiích prezentováno na zá-

⁷ <https://www.csfd.cz/film/281729-sherlock/prehled/>

kladě provedeného výzkumu o asexualitě, věří, že by asexualitu veřejnost mohla začít brát seriózně. Články, které nejsou vědecky podloženy, neberou lidi podle participantů příliš vážně.

Tak tam byl nějaký manželskej pár, došli vlastně k tomu, že je to oba nebaví, tak s tím přestali, a teď se jen mazlej, a že život je mnohem lepší a zajímavější. Už mezi nima není to, co mezi nima bylo, ta divná věc, kterou nemohli pojmenovat. Tak pak pod tím byla diskuse poměrně dlouhá a nepochopil to vůbec nikdo. 40 % lidí nadávalo, nevím proč. (Igor)

Participantů se zároveň shodují, že zviditelnění asexuality není tolik důležité pro ně, ale především pro ty, kteří svoji (a)sexualitu teprve objevují. Cílem je dostatečná obeznámenost veřejnosti o existenci a významu termínu asexualita.

Ale jako ono to není kvůli těm heteronormativním, ale kvůli těm, který v sobě hledají tu identitu a nevědí, že ta asexualita existuje, a potřebují to zjistit. Ten jeden kluk, se kterým se bavím teď, tak tomu je 38 a teď prostě před půl rokem zjistil, že něco takovýho existuje, a teprve se s tím identifikoval. A to mi přijde hrozně smutný, až pomalu ve čtyřiceti najít sám sebe. Kdyby se o tom pojmu vědělo, tak mnoho lidem se uleví, že jo, to jsem já, je to v pohodě, jsou i jiní lidi, že kvůli tomu se má dělat osvěta. (Helena)

V každém případě dává internet asexuálním lidem možnost hledat porozumění. Poskytuje odpovědi na jejich otázky a cestu k tomu změnit svoje postavení mezi ostatními sexuálními menšinami. Jak zmínila sama Helena, kamarádí se s bisexuálkou a jako součást pouta tohoto přátelství vnímá i to, že ani bisexuálům lidé nevěří, že skutečně existují. Yoshino zmiňuje ve svém výzkumu bisexualitu, že problém s onou neviditelností je ten, že není součástí kulturního ani sémiotického materiálu společnosti – stejně jako asexualita. Uvádí, že definování sexuální orientace se stále člení především na heterosexuální a homosexuální. Už před více než 70 lety byl proveden výzkum o sexuální historii lidí, na základě něhož byl vytvořen škálový diagram, známý jako Kinseyho škála, s kontinuem od 0 do 6. V něm 0 indikuje plně heterosexuální chování a touhu a 6 plně homosexuální chování a touhu (Drucker, 2012, s. 244). Definována byla ale i skupina „X“, která do zmíněného kontinua nezapadá. Skupina „X“ označuje lidi, kteří „nemají žádné sociálně-sexuální kontakty nebo reakce“ (Kinsey et al., 1948, s. 656). Výzkum dokázal, že nejsou jen dvě striktní kategorie orientací, do kterých jedinec musí zapadat, ale kontinuum. Přesto neměl na binární přemýšlení lidí o sexualitě významný dopad. Problémem neviditelnosti bisexualitu je zakořeněné používání dichotomie heterosexuál/homosexuál (Yoshino, 2000, s. 53–55). Podobný problém je patrný i u asexualitu. Heterosexualita se vylučuje s homosexualitou. Asexualita ani bisexualita ne, pojmy jsou pak vnímány jako nestabilní. Zde je opět patrná podobnost s jednou z dalších sexuálních menšin. Stejně jako Yoshino zmiňuje neexistenci kulturního zakořenění bisexualitu, asexualita čelí podobnému problému.

Viditelnost stigmatu, respektive veřejná obeznámenost, je pro jedince zásadním tématem. Pokud stigma není na první pohled patrné, dotyčný musí zvolit strategii, jak bude o své odlišnosti mluvit, jak ji představí ostatním. Goffman uvádí, že pro informování o stigmatu je klíčové, jak moc je s ním veřejnost obeznámena. Je nutné dělat rozdíl mezi viditelností – tedy zda je odlišnost na pohled rozpoznatelná – a tím, jak moc se o stigmatu ví – tedy jak je veřejnost informovaná (Goffman, 2003, s. 61–62). Fyzická viditelnost vede k povědomí veřejnosti, se skrytým stigmatem je to komplikovanější. V případě asexualita většinová společnost často pojem nezná nebo mu dává mylný význam. Jak zmiňuje Goffman, to, jaké „dešifrovací schopnosti“ má veřejnost, je klíčové. Jde tedy o to, jakým způsobem člověk dokáže na druhém poznat onu odlišnost – v případě asexualita, jak jí je schopen porozumět. Rozdíl může být mezi laiky a odborníky. Lékař dokáže podle fyziologických znaků rozpoznat na člověku určité onemocnění, většinová společnost ale ne. Stejně tak by lékař (v tomto případě konkrétně psychiatr či sexuolog) měl být schopen pomoci člověku v hledání jeho sexuální identity. Pokud ani odborná veřejnost není dostatečně kompetentní, nemá tedy „dešifrovací schopnost“, neexistují pevné základy pro zviditelnění asexualita. Participanti sami uvádějí možnosti zviditelnění asexualita, někteří vidí i naději v osvětě společnosti díky internetu, v současné době je však situace spíše statická a čeští asexuální lidé zůstávají společensky neviditelní.

Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, jak asexuální lidé konstruují svou sociální identitu. V heteronormativní společnosti se ostatní sexuality musí vůči heterosexualitě vymezit. To se týká i asexualita, která čelí stigmatizaci a neporozumění, ať už ze strany odborníků, tak širší veřejnosti.

Výzkum poukazuje na to, že v některých ohledech se životy asexuálních lidí podobají lidem dalších sexuálních menšin. Patrné je to už při procesu *coming outu*. Musí projít uvědoměním si své odlišnosti, svěřit se ostatním nebo o své sexualitě mlčet. Především čelí tlaku společnosti ohledně navazování tradičních partnerských vztahů, které z principu zahrnují i sex. Všichni moji participanti mají zkušenost se zmíněným portálem asexual.cz. Ten je pro ně kromě diskutování jejich problémů na fóru také klíčovým místem pro hledání asexuálních přátel. Pro naprostou většinu z nich je důležité mít nějaké asexuální přátele, protože mají pocit, že nikdo jiný skutečně nepochopí, jaké to je být v jejich kůži. Ti, kteří mají zájem o hledání partnerů či partnerek, uvádějí, že online prostor je pro ně zásadní, protože se nemají kde jinde seznamovat. Situace navazování vztahů je pro ně oproti heterosexuálním lidem značně komplikovanější. Neví, kde jinde na potenciální partnery nebo partnerky narazit, a často jsou ohledně své budoucnosti v partnerském životě skeptičtí. Asexuální lidé nejsou politizovanou skupinou, což se ukazuje být jedním z důvodů, proč nevytvářejí komunitu nebo hnutí. Jisté iniciativy pro zviditelnění asexualita již proběhly, přesto alespoň zatím není mož-

né na našem území mluvit o sociálním hnutí nebo aktivismu. Problém je patrný z nejednotnosti asexuálních lidí a absence vůdčí postavy nebo skupiny lidí, kteří by skutečně měli za cíl zasadit se o zviditelnění asexuálů a asexuálek a informovat veřejnost o tom, že existují.

Pro budoucí vědecké práce by byl zajímavý výzkum mezi asexuálními lidmi staršími 50 let, kteří dospívali bez internetu, a tedy i bez snadněji dostupných informací o asexualitě. Mezi životními příběhy participantů je patrný generační rozdíl daný větší dostupností informací v dnešní době. Naprostá většina participantů zjistila informace o asexualitě právě z internetu, což dříve nebylo možné. Nabízí se tedy např. otázka, jestli asexuální lidé před digitální revolucí žili spíše sami, nebo vstupovali do manželství z důvodu tlaku a očekávání společnosti.

NELA ANDRESOVÁ je doktorandkou sociologie na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Zaměřuje se na téma rodiny, genderu a sexuálních menšin.

Literatura

- AVEN. (n.d.). *About AVEN*. The Asexual Visibility and Education Network. Navštíveno 11. 4. 2018 na <https://www.asexuality.org/?q=about.html>
- Asexual.cz: Informační a diskusní portál o asexualitě. (n.d.). Navštíveno 29. 11. 2018 na <https://www.asexual.cz/forum/index.php>
- Bauman, Z. (2002). *Úvahy o postmoderní době* (2. vyd.). Sociologické nakladatelství (SLON).
- Bauman, Z. (2004). *Individualizovaná společnost*. Mladá fronta.
- Bogaert, A. F. (2012). *Understanding Asexuality*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Bogaert, A. F. (2015). Asexuality: What It Is and Why It Matters. *The Journal of Sex Research*, 52(4), 362–379. <https://doi.org/10.1080/00224499.2015.1015713>
- Clarke, V. a Braun, V. (2013). Teaching Thematic Analysis: Overcoming Challenges and Developing Strategies for Effective Learning. *The Psychologist*, 26(2), 120–123.
- Decker, J. S. (2014). *The Invisible Orientation: An Introduction to Asexuality*. Carrel Books, an imprint of Skyhorse Pub.
- Drucker, D. J. (2012). Marking Sexuality From 0–6: The Kinsey Scale in Online Culture. *Sexuality and Culture*, 16(3), 241–262. <https://doi.org/10.1007/s12119-011-9122-1>
- Fafejta, M. (2016). *Sexualita a sexuální identita: Sociální povaha přirozenosti*. Portál.
- Goffman, E. (2003). *Stigma: Poznámky k problému zvládnutí narušené identity*. Sociologické nakladatelství (SLON).
- Gottschalk, S. (2020). Accelerators, Amplifiers, and Conductors: A Model of Tertiary Deviance in Online White Supremacist Networks. *Deviant Behavior*, 41(7), 841–855. <https://doi.org/10.1080/01639625.2020.1734746>
- Hanckel, B. a Morris, A. Finding Community and Contesting Heteronormativity: Queer Young People's Engagement in an Australian Online Community. *Journal of Youth Studies*, 17(7), 872–886. <https://doi.org/10.1080/13676261.2013.878792>

- Havelková, H. a Oates-Indruchová, L. (eds.). (2015). *Vývolastněný hlas: Proměny genderové kultury české společnosti 1948–1989*. Sociologické nakladatelství (SLON).
- Jenkins, R. (2008). *Social Identity*. Taylor & Francis.
- Katz, J. N. (2013). Vynález heterosexuality. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 14(2), 4–13.
- Kim, E. (2011). Asexuality in Disability Narratives. *Sexualities*, 14(4), 479–493.
<https://doi.org/10.1177/1363460711406463>
- Kinsey, A. C., Martin, C. E. a Pomeroy, W. R. (1948). *Sexual Behavior in the Human Male*. W.B. Saunders. <https://doi.org/10.1097/00005053-194903000-00016>
- Meho, L. I. (2006). E-mail Interviewing in Qualitative Research: A Methodological Discussion. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 57(10), 1284–1295. <https://doi.org/doi:10.1002/asi.20416>
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Grada.
- Plummer, K. (2003). *Intimate Citizenship: Private Decisions and Public Dialogues*. University of Washington Press.
- Prybylo, E. (2019). *Asexual Erotics: Intimate Readings of Compulsory Sexuality*. The Ohio State University Press Columbus.
- Ryan, G. W. a Bernard, H. (2003). Techniques to Identify Themes. *Field Methods*, 15(1), 85–109. <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1525822X02239569>
- Sedláček, L. (2009). Asexualita v kontextu genderových stereotypů a očekávání. In D. Topinka, P. Zahrádka, M. Foret, M. Fafejta a J. Hrabal (eds.), *Kultura média komunikace / Speciál: VYPRÁVĚNÍ – IDENTITA – DIFFERENCE*, Vybraná témata kulturních studií (s. 107–120). Univerzita Palackého v Olomouci.
- Sherlock. (n.d.). Česko-Slovenská filmová databáze.
<https://www.csfd.cz/film/281729-sherlock/prehled/>
- Sloboda, Z. (2010). Specifics of the Contemporary Czech Homosexual Community: History, Evolution and Ambivalences. In G. Clarke, F. McQueen, M. Pnacekova a S. Sahli (eds.), *Examining Aspects of Sexuality and the Self* (s. 1–19).
https://doi.org/10.1163/9781848880207_002
- Tiefer, L. (1995). *Sex Is Not a Natural Act and Other Essays*. Westview Press.
- Yoshino, K. (2000). The Epistemic Contract of Bisexual Erasure. *Stanford Law Review*, 51(353), 356–461. <https://doi.org/10.2307/1229482>
- Yule, M. A., Brotto, L. A. a Gorzalka, B. B. (2015). A Validated Measure of No Sexual Attraction: The Asexuality Identification Scale. *Psychological Assessment*, 27(1), 148–160.
<https://doi.org/10.1037/a0038196>
- Zvěřina, J. a Malina, J. (2002). *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie: Modulové učební texty pro studenty antropologie a „příbuzných“ oborů: Sexuologie pro antropology*. Nadace Universitas Masarykiana.